

Economisch - Statistische Berichten

45e JAARGANG - 6 JANUARI 1960 - No. 2216

schadeverzekering van kantoormachines

Uitgebreide verzekering van alle
soorten kantoormachines (schrijf-
machines - rekenmachines - boek-
houdmachines - Hollerith-installaties).

PROVIDENTIA

N.V. ALGEMEENE
VERZEKERING-MAATSCHAPPIJ
PROVIDENTIA

AMSTERDAM-C.
HERENGRACHT 376
TELEFOON 222120

Financiering
en verzekering
van invoer-
uitvoer-
en
transito-zaken

R. MEES & ZONEN

ROTTERDAM

NEDERLANDSE PARTICIPATIE MAATSCHAPPIJ N.V.

Opgericht in 1948 door levensverze-
keringmaatschappijen, banken en an-
dere lichamen, voor het verschaffen
van financieringsmiddelen, inzonder-
heid door deelneming in het aan-
delen kapitaal van middelgrote on-
dernemingen.

gevestigd te Amsterdam
Keizergracht 271-275

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*
Telefoon redactie: 0 10 of 0 1800 52939. Administratie:
0 10 of 0 1800 38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B.fr. 400).*
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-6.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel I of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

Met volle zeilen

De Nederlandse economie kiest opnieuw het ruime sop. De jongste recessie bleek, ondanks de monetaire spanning in september 1957, een kortstondige windstille. Het opvallendste feit was de weerstandskracht van onze export. Momenteel stijgt hij met forse vaart. Het saldo op de lopende rekening der betalingsbalans van 1959, waarschijnlijk f. 1,8 mrd., overtreft zelfs dat van het vorig jaar. Voor 1960 wordt het aanzienlijk lager geraamd. Op zichzelf is dat normaal. Wat ons zorg kan baren is het tempo der verandering.

De Nederlandse conjunctuur vertoont sedert het herstel een merkwaardig beeld. Zo stevig als wij in de recessie staan, zo hevig is de hausse. Sinds 1953 heeft de stijging onzer lonen de neiging uit te gaan boven het Westeuropese gemiddelde. Voor onze investeringen in vaste activa geldt, behoudens een val in 1958, hetzelfde. In de export, waar West-Duitsland uitzonderlijk uitspringt, zijn wij een goede tweede. Het reële nationale inkomen per hoofd stijgt verhoudingsgewijze wat minder sterk, in het E.E.G.-verband blijven wij zelfs wat achter.

Dit alles betekent drie dingen. In de eerste plaats dat wij relatief veel moeten investeren en exporteren om de gemiddelde welvaartsstijging bij te houden. In de tweede plaats dat de tendens tot overbesteding in ons land relatief groot is. In de derde plaats dat onze solide concurrentiepositie geen vaststaande zaak is. Zou bij een volgende recessie de weerstandskracht van de export geringer blijken, dan zouden wij in een moeilijke positie kunnen komen. Niet het minst wat de structurele ontwikkeling betreft, die onverminderd hoge investeringen vraagt. Er is dus veel aan gelegen het riskante avontuur van enkele jaren her niet te herhalen.

Wat is de oorzaak van deze labiliteit in onze expansie? Hoe zijn wij van het ene in het andere uiterste omgeslagen? De kwestie is veelzijdig. Eén hoofdfactor dringt zich echter ter verklaring op. De afbraak der prijssubsidies stuwde gedurende de afgelopen jaren door de noodzakelijke compensatie de loonbeweging boven de ontwikkeling der produktiviteit en veroorzaakte aldus met andere elementen de overspanning. Gegeven de reserve in concurrentiecapaciteit zou deze prijs voor een werkelijke liquidatie niet te hoog zijn geweest. De operatie slaagde evenwel slechts zeer ten dele. Tot 1957 liepen huren en bouwrijzen beide met 40 pCt. op. De laatste huurverhoging was voorlopig netto.

Opnieuw staan wij echter voor de combinatie van compensatie- en welvaartsloonsverhogingen. Herhaalt de ge-

schiedenis zich, dan dreigt het subsidieprobleem een permanente inflatiehaard in onze economie te worden! Slechts wanneer primair de bouwrijzen worden gestabiliseerd, wordt deze vicieuze cirkel doorbroken en komt een evenwichtiger groei binnen het bereik. Dit is voor 1960 een centrale taak. Consumeren binnen onze produktiviteit is zo mogelijk nog centraler. En zo lang de prijs- en loonspiraal dreigt, blijft actieve prijsstabilisatie een onontkoombaar vereiste.

De Europese vergelijking van zoëven onderstreept voor Nederland nog een ander feit: de onverminderde noodzaak van vrije internationale handel. Hier is het beeld gevarieerd. Het goede schip, de Benelux, blijft in de branding zwalken. Het heeft agrarische munterij aan boord en een havenstaking belet het behouden thuis te varen. De K.S.G. kampt met een structurele kolencrisis. Zij heeft met de eindelijk drastische aanpak van het Belgische probleem een noodmaatregel getroffen en de gecoördineerde energiepolitiek, een intrigerend vraagstuk, wordt naarstig bestudeerd.

De E.E.G. maakt goede voortgang. Reeds spreekt men van versnelling. Ook hier doet echter een agrarisch vraagstuk. Haar uitbreiding tot een Europese Associatie schijnt voorlopig op het dode punt gekomen. De Zeven bouwden een blokkade-breker. De recentelijk door Nederland geslagen noodbrug wordt evenwel niet enthousiast betreden. Blijven machtiger initiatieven uit, dan is het ons belang de gemeenschappelijke markt der Zes zo krachtig mogelijk uit te bouwen. Het zou bijzonder onverstandig zijn deze grootse integratiepoging in de strijd der tegenstellingen te doen verlopen. De ontwikkeling staat bovendien niet wezenlijk stil. Amerika is in het spel gekomen. Politiek wil het de eenheid van Europa, economisch vreest het een te grote macht. De onvermijdelijke keuze dringt zich duidelijker op: of in zijn economische apartheid te volharden of de weg naar een Atlantische associatie te betreden. De economische NATO wordt, gezien recente ideeën, een serieuzer zaak. Voortgang zou het extra voordeel geven het betrekkelijke niemandsland der onderontwikkelde gebieden doeltreffender te kunnen cultiveren.

De contouren van dit alles zijn nog vaag en in hoge mate onzeker. Verscheidene tussenfasen, logische en minder logische, zijn denkbaar. Het is zaak daarbij de fantasie niet al te ver te vieren. Alle concepties zijn primair afhankelijk van een doorgaande en dus evenwichtige expansie. De goede conjuncturele wind schept evenwel misschien de kans in dit moeilijke vaarwater koers te houden.

's-Gravenhage.

G. BROUWERS.

Het is de directie van de Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut een groot genoegen te kunnen mededelen, dat volgens besluit van curatoren Prof. Dr. L. H. Klaassen per 1 januari 1960 tot de directie is toegetreden. Prof. Klaassen zal zich in het bijzonder belasten met de leiding van de afdeling opdrachten.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Met volle zeilen, door Prof. G. Brouwers.....	3	Europa-bladwijzer No. 7a	11
Negmaals: doelmatigheid bij de Overheid, door C. P. A. Bakker.....	4	Ingezonden stuk:	
Middenstandsnota 1959, door Dr. A. W. Luijckx....	6	Lusten en lasten van de verticaal gestructureerde prijsvorming, door Dr. P. Herweijer met een naschrift van Dr. A. M. Groot.....	14
De betekenis van beperking van de parkeerduur in de binnenstad, door Drs. A. C. J. Sars.....	9	Mededelingen voor economen	16

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Door invoering van een verbeterde calculatie en verslaglegging is het mogelijk de doelmatigheid van het overheidsapparaat te verhogen. De huidige wijze van verslaglegging omtrent de kosten van de overheidsactiviteiten bemoeilijkt nl. een voldoende inzicht in deze kosten. De wettelijke eisen vragen een administratie van de kosten gerangschikt naar kostensoorten, terwijl de eisen van doelmatig bestuur een administratie naar kostenplaatsen vragen. Verbetering in de bestaande toestand vloeit echter niet automatisch voort uit de invoering van een verbeterde calculatie en verslaglegging. Men zal ook tot een verbetering van de organisatie en de controle moeten komen. De controle bij de Overheid is in hoofdzaak van formele aard, d.w.z. dat meer wordt gelet op het voldoen aan de eisen gesteld door voorschriften dan op de zakelijke achtergrond van de uitgaven. De materiële controle is echter van meer belang dan de formele controle. Voor de uitvoering hiervan behoeft de Overheid geen beroep op buitenstaanders te doen: er zijn voldoende accountants in de overheidsdienst die de grondslag kunnen leggen voor de hier bedoelde noodzakelijke verbetering.

Nogmaals: doelmatigheid bij de Overheid

Het is niet zo verwonderlijk dat het vraagstuk van de doelmatigheid bij de Overheid steeds opnieuw in de publiciteit komt. Voor de meeste burgers vormen de belastingen (direct en indirect) de grootste post bij de besteding van het inkomen.

In „E.-S.B.” van 7 oktober 1959 no. 2204 trof ik enige waardevolle suggesties aan van de heer H. J. A. M. Vrouwenfelder, die de oorzaak van veel ondoelmatigheid bij de Overheid zocht bij de veelheid van maatregelen die juist genomen zijn om het doelmatig handelen te bevorderen. Terecht merkt hij op dat door velen die zich beroepen voelen tot het doen van suggesties ter bevordering van de doelmatigheid, niet of niet in voldoende mate de zeer bijzondere positie van de Overheid wordt onderkend.

Hierbij zou ik willen opmerken dat met name bij de centrale Overheid de diensten zo omvangrijk zijn geworden, dat het voor de topleiding uiterst moeilijk is geworden tot voldoende inzicht te komen. De oorzaak daarvan ligt grotendeels bij de huidige wijze van verslaglegging omtrent de kosten van de activiteiten. De wettelijke eisen vragen een administratie van de kosten gerangschikt naar kostensoorten (personeelskosten, materiële uitgaven enz.), terwijl de eisen van doelmatig bestuur een administratie naar kostenplaatsen vragen. Men mense niet dat de begrotingsstukken met een opsomming van de uitgaven per dienst een inzicht in de kosten van die dienst geven. Dit zou eerst het geval zijn indien aan die diensten de kosten van centrale afdelingen zouden worden toegerekend. Bij diensten die meerdere taken hebben ligt de zaak nog moeilijker.

Zo kan men — om een voorbeeld te geven — de kosten van de uitvoering van 'de Pensioen- en Spaarfondswet niet vinden in de begroting van het Ministerie van Justitie bij het onderdeel Verzekeringkamer. Dit komt o.a. omdat:

1. de uitvoering van genoemde wet slechts één, zij het belangrijke, taak van dat college is;
2. het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid ook bij de toepassing van deze wet is ingeschakeld;
3. de Ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken en Financiën diensten ten behoeve van de Verzekeringkamer verrichten welke niet tot uitdrukking komen in de voor die kamer geboekte uitgaven.

Zou men de kosten van de uitvoering van deze wet wel volledig in de begroting kunnen vinden, dan zou men zich kunnen afvragen:

- a. of het bedrag hoger of lager is dan bij de aanvaarding van de wet werd begroot;
- b. welke de oorzaken zijn van een voor- of nadelige afwijking;
- c. of bij een eventuele sterke overschrijding van de geschatte benodigde bedragen niet zou moeten worden overwogen de taak enigszins te beperken.

Om misverstand uit te sluiten merk ik hierbij op, dat de vragen slechts ter illustratie zijn opgenomen en dat de beantwoording daarvan geheel buiten de strekking van mijn bijdrage ligt.

De onderschatting van de arbeidskosten.

Wie zich in de praktijk wel eens met kostentoe rekening bezig houdt, vindt het gewoon dat bij de calculatie van manuurtarieven blijkt dat het tarief een veelvoud is van het uurloon van de werknemer. In grote delen van de overheidsdienst is dit verschijnsel geheel onbekend. Het gevolg is dat beleidsbeslissingen worden genomen op grond van een vermeende hoogte van arbeidskosten welke beslissingen tot hogere kosten leiden dan bij kennis van de werkelijke kosten het geval zou zijn geweest. Bij vele leidinggevende functionarissen in de overheidsdienst bestaat de overtuiging dat „zelf doen” van vele zaken aanzienlijk goedkoper is dan gebruik te maken van de diensten van particuliere bedrijven — welke zgn. met „grote winsten” werken —, terwijl het „zelf doen” in werkelijkheid duurder is. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke toestand leidt tot een irrationele uitbreiding van het aantal werknemers in de overheidsdienst.

Een zelfde invloed gaat uit van de houding ten opzichte van mechanische hulpmiddelen. Zolang men arbeidskosten onderschat vindt men mechanische hulpmiddelen duur. Ik herinner mij een geval bij een centraal geleide overheidsdienst met een gedecentraliseerde uitvoering van comptabele taken waarin door functionarissen op verschillend niveau elke dag enkele uren uit het hoofd werd geteld en gerekend, omdat een telmachine noch een rekenmachine ter beschik-

king stond. De chef de bureau van een kleine eenheid vond het wel lastig maar toch aanvaardbaar omdat de besparing hoogstens een „halve” man zou zijn. Door hergroepering van werkzaamheden zou echter een „hele” man bespaard kunnen worden.

Men lette eens op hoe weinig personenzoekinstallaties bij grote ambtelijke instellingen voorkomen. De conclusie laat ik verder aan de lezer.

Verbetering in organisatie en controle.

Verbetering in de bestaande toestand vloeit niet automatisch uit de invoering van een verbeterde calculatie en verslaglegging voort. Men zal ook tot een verbetering van de organisatie en de controle moeten komen. Wat de organisatie betreft kan men niet zeggen dat de Overheid niets doet. Bij verschillende departementen bestaan er reeds organisatie-afdelingen of contacten met diensten welke op dit terrein werkzaam zijn, doch de invloed welke daarvan uitgaat is te gering. De oorzaak hiervan ligt vermoedelijk niet zozeer bij die afdelingen als wel bij de moeilijkheden om de verantwoordelijke functionarissen ertoe te brengen nieuwe wegen te bewandelen. Soms moet een eeuwenoude traditie worden doorbroken! Traditioneel worden vele functies door juristen vervuld, niet alleen in gevallen waarin de juridische opleiding vereist is, zoals bij het ontwerpen van wetten e.d., doch ook in gevallen waarin een economische of comptabele opleiding meer passend zou zijn. Zo komt het voor dat een jurist hoofd is van een comptabele afdeling, waar men een accountant of econoom zou verwachten.

De bezwaren van de zgn. lijnorganisatie worden door de Overheid wel gevoeld, doch de maatregelen die nodig zijn om die bezwaren op te vangen stuiten in de praktijk op grote moeilijkheden. Een maatregel als die van het Bezoldigingsbesluit 1948, waarbij formeel weliswaar het aantal salarisschalen werd ingekrompen, doch in feite vele nieuwe schalen werden geïntroduceerd, deed langere „lijnen” in de organisatie ontstaan. Tussen de bestaande departementale rangen werden zgn. A-rangen gecreëerd als volwaardige tussenrang. De bestaande hiërarchische ladder met grote treden werd vervangen door een trap met kleine treden, waarmede niet zelden de grondslag werd gelegd voor een verbreding van de trap, omdat een hogere rang door vele ambtenaren wordt aangevoeld als het recht om leiding te geven aan personen in lagere rang.

De controle bij de Overheid is in hoofdzaak van formele aard, d.w.z. dat meer wordt gelet op het voldoen aan de eisen gesteld door voorschriften dan op de zakelijke achtergrond van de uitgaven. Het herhaaldelijk voorkomen van dubblures bij de controle werkt verscherpend. De ambtenaar die bijv. op dienstreis tot de conclusie komt dat hij zijn doel slechts te voet of per taxi kan bereiken, zal hierdoor geneigd zijn te voet te gaan indien hij meent dat mogelijk aanmerking zal worden gemaakt op het gebruik van een taxi. Het is duidelijk dat deze neiging nog wordt versterkt indien deze ambtenaar geen inzicht heeft in de kosten van zijn arbeid.

De formele controle werkt tot in de hoogste regionen door. De Algemene Rekenkamer geeft daarbij de toon aan. Haar wettelijke taak drijft haar in hoofdzaak naar de formele controle in plaats van naar de van meer belang zijnde materiële controle. In dit licht is het ook verklaarbaar dat het vrij grote controle-apparaat van de Algemene Rekenkamer slechts enkele accountants telt en dat zij zich tev-

(Advertentie)

den stelt met comptabel geschoolde krachten van lager niveau aan wie men de formele controle wel kan toevertrouwen. Het gevolg hiervan is dat de door de Algemene Rekenkamer in haar verslag gesignaleerde verspillingen hoofdzakelijk voortvloeien uit de formele controle, welke minder hoge eisen stelt dan de materiële controle. Toch laat art. 60 van de Comptabiliteitswet de Algemene Rekenkamer wel voldoende ruimte om te komen tot een materiële controle waarin de organisatie en de efficiency worden betrokken.

Wanneer de heer P. M. van Nieuwenhuyzen, ec. drs., in „E.-S.B.” van 25 november 1959 in zijn bijdrage over hetzelfde probleem vraagt, of er geen situatie te creëren is waarin, althans ten dele, een goede plaatsvervanger van „de bedrijfsmotor” aanwezig is, dan geloof ik, dat door de invoering van de door mij bepleite calculatie en verslaglegging reeds een flinke stap in die richting zou worden gedaan.

Een dergelijke verslaglegging biedt voor degenen die de middelen tot dekking van de uitgaven moeten voteren een doelmatig middel om een oordeel te geven over eventuele afkapping van overheidstaken. Calculaties als door mij bedoeld zijn vooral van belang voor die delen van de overheidstaak, waarbij het gaat om een herverdeling van het maatschappelijk inkomen. Er zijn gevallen waarin de distributiekosten van subsidies en de perceptiekosten van deze subsidies met de distributiekosten abnormaal hoog zijn, waarbij men zich afvraagt of het niet beter zou zijn iets meer aan de vrijheid en de activiteit van de individuele burgers over te laten.

Voor de ambtenaren heeft dit in zoverre een onprettige kant dat zij de kans lopen door een afkapping van een overheidstaak een andere betrekking te moeten zoeken, een mogelijkheid welke thans — afgezien van oorlogstaken — te verwaarlozen is, omdat er wel regelmatig nieuwe overheidstaken worden geschapen, doch slechts sporadisch een overheidstaak wordt opgeheven.

Ook voor de dienstleiding ontstaat door een verbeterde verslaglegging een prikkel om doelmatigheid in de dienstuitvoering te betrachten. Zij zal eerder dan thans voor de

De economische positie van de middenstand is, zo blijkt uit de dezer dagen verschenen Middenstandsnota 1959, belangrijk verbeterd. Terwijl het nationaal inkomen in de periode 1952-1958 is gestegen met 70 pCt., steeg het gemiddelde ondernemersinkomen in de middenstand met rond 75 pCt. Van het specifiek op het midden- en kleinbedrijf gerichte beleid kan worden gezegd, dat het in menig opzicht een afronding heeft gekregen. In het algemeen leven er in de middenstand geen wensen meer tot een verdere uitbreiding daarvan. Wel zal het noodzakelijk zijn, dat, naar gelang de maatschappelijke, economische en technische ontwikkeling voortschrijdt, de specifieke middenstandswetten door materiële wijzigingen hieraan worden aangepast. In het bijzonder op het terrein van de vestigingswetgeving en bij het krediet- en onderwijsbeleid zal dit noodzakelijk blijken. De nadruk van de overheidstaak met betrekking tot de middenstand zal steeds meer moeten vallen op het zgn. integratiebeleid.

„L'appétit vient en mangeant”. Dat deze oude waarheid ook niet onbekend is aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal moge blijken uit het feit, dat binnen vijf jaar nadat de eerste Middenstandsnota (1954) was verschenen, zijer wederom bij de Staatssecretaris van Economische Zaken op hebben aangedrongen om een tweede Nota samen te stellen. Na de toezegging hiertoe ter gelegenheid van de behandeling van Hoofdstuk X van de Rijksbegroting voor het Dienstjaar 1958 is deze Tweede Middenstandsnota nog in het jaar 1959 door de Staatssecretaris Dr. Veldkamp aan de Tweede Kamer aangeboden.

De doelstelling aan dit stuk is dezelfde als die van zijn voorganger, namelijk om in het parlement te kunnen komen tot een uitvoerige en zo volledig mogelijke discussie over de middenstandsangelegenheden en over het in verband hiermede te voeren beleid. Moge de doelstelling van de Nota's derhalve gelijk zijn, de inhoud van beide stukken verschilt aanzienlijk. Behalve een groot aantal gegevens van documentaire aard, welke bijzonder verhelderend waren ter verdieping van het inzicht in de bestaande structuur van de middenstand, gaf de eerste Nota een uiteenzetting van de algemene grondslagen van het door de Overheid te voeren middenstandsbeleid benevens een systematische representatie van het specifieke middenstandsbeleid.

(vervolg van blz. 5)

noodzaak komen te staan bij gewijzigde omstandigheden een oordeel te geven over verhoogde uitgaven. Een voorbeeld moge dit verduidelijken. De invoering van de loonbelasting betekende een beperking voor de aanslagregeling Inkomstenbelasting. Daarbij werd een marge van f. 200 per jaar voor „andere inkomsten” aangebracht om te voorkomen dat iedereen die buiten loon andere inkomsten, hoe gering ook, had, toch zou moeten worden aangeslagen. Deze marge is langzamerhand verouderd. Er worden sinds 1941 relatief veel meer kleine aanslagen in de Inkomstenbelasting opgelegd. Hierdoor heeft men het aantal aanslagregelende ambtenaren moeten uitbreiden. Men had dit kunnen voorkomen door de marge een enkele maal iets te verhogen. Ik wil hiermede niet zeggen dat de materie van dit voorbeeld niet bekend is, doch wel dat in dergelijke

Middenstandsnota

1959

In de tweede Nota daarentegen wordt zeer duidelijk het zwaartepunt gelegd bij de *ontwikkeling* van de middenstand. In het bijzonder wordt de aandacht gevraagd voor de plaats van het midden- en kleinbedrijf in het geheel van de Nederlandse volkshuishouding en zijn ontwikkeling mede in verband met de structuurveranderingen, die de huidige generatie beleeft. Hiertoe wordt dan eerst een schets gegeven van de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf sinds 1952 (Hoofdstuk II). Vervolgens wordt een beschouwing gegeven over de sedert 1952 gevoerde middenstandspolitiek (Hoofdstuk III), terwijl in een slot-hoofdstuk de perspectieven worden geschetst van de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf.

Aan het geheel gaat een korte, maar betekenisvolle inleiding vooraf. Deze verdient bijzonder de aandacht, omdat hierin enige belangrijke opmerkingen worden gemaakt met betrekking tot de wijze waarop de middenstand in de huidige samenleving moet worden gezien. Onder andere wordt gewezen op het tweeledige uitgangspunt voor het middenstandsbeleid.

In *sociologisch* opzicht kan worden gesteld, dat het karakter van onze maatschappij van oudsher in hoge mate wordt bepaald door de aanwezigheid van een groot aantal

gevallen de beslissing gemakkelijker is en eerder wordt genomen indien bij elke uitbreiding van het aantal ambtenaren de oorzaak daarvan met de volledige kosten zou worden bekend gemaakt.

Met bovenstaande beschouwingen hoop ik te hebben aangetoond dat er inderdaad nog mogelijkheden zijn om de doelmatigheid van het overheidsapparaat te verhogen. Voor de uitvoering behoeft geen beroep op buitenstaanders te worden gedaan: er zijn voldoende accountants in de overheidsdienst die in de aangegeven richting de grondslag kunnen leggen voor de noodzakelijke verbetering. Het vraagstuk is niet zozeer dat van het vinden van „een bedrijfsmotor” dan wel dat van het vinden van „een startmotor”.

Utrecht.

C. P. A. BAKKER.

zelfstandige, risico dragende ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Dit structurelement van de samenleving draagt ertoe bij, dat maatschappelijke tegenstellingen worden verzacht en dat de sociale gedifferentieerdheid ten gevolge van haar geleidelijk verloop niet tot ernstige spanningen aanleiding geeft. In *economisch* opzicht neemt de middenstand een belangrijke plaats in, voor zover deze een bijdrage levert tot de economische voorziening van de volkshuishouding.

Met beide aspecten van het midden- en kleinbedrijf zal de Overheid rekening dienen te houden. Natuurlijk mag dit niet zo worden gezien, dat de sociologische wenselijkheid van het bestaan van een omvangrijke middenstand als zodanig het primaire uitgangspunt van het middenstandsbeleid zou moeten zijn. Maar indien deze middenstand tevens een economisch verantwoorde functie verricht en voor zijn taak berekend is, zal het feit, dat de middenstand een gewenste brede middenlaag in de maatschappij vormt, in de beleidsbeslissingen moeten worden betrokken.

Met betrekking tot de economische basis van de middenstand wordt in de Nota aan de hand van cijfermateriaal aangetoond, dat in de uitkomsten van het middenstandsbedrijf een aanzienlijke wijziging ten goede is gekomen. De gunstige conjuncturele ontwikkeling, welke zich na 1952 heeft voorgedaan, heeft — ondanks de bestedingsbeperkende maatregelen in 1957 — de economische positie van de middenstand belangrijk verbeterd. Aangenomen mag worden, dat in de periode 1952-1958 het gemiddelde ondernemersinkomen in de middenstand nominaal met rond 75 pCt. is gestegen. In vergelijking met de stijging van het nationaal inkomen, dat in dezelfde periode met 70 pCt. toenam, mag worden vastgesteld, dat de middenstands-ondernemers ruimschoots in de toeneming van de welvaart hebben gedeeld.

Hoewel dit gunstige resultaat in belangrijke mate een gevolg moet zijn geweest van de bevredigende conjuncturele ontwikkeling, is hierbij nochtans ook een structureel element in het geding. Uit het cijfermateriaal blijkt namelijk, dat het aantal midden- en kleinbedrijven in de afgelopen jaren bij de bevolkingsgroei is achter gebleven. Volgens een berekening van het Economisch Instituut voor de Middenstand zou het aantal ondernemingen in detailhandel en ambacht in de periode 1953-1958 zelfs met 8 pCt. zijn verminderd. Voor de middenstanders als groep moet de welvaartsstijging derhalve iets minder groot zijn geweest dan de gemiddelde inkomensstijging van de individuele middenstander. Dat dit verschil overigens niet zo bijzonder groot kan zijn, moge blijken uit het feit dat op grond van berekeningen door het C.B.S. kon worden vastgesteld, dat het aandeel van de middenstand in het nationaal

inkomen in de periode 1950-1956 daalde van 19 tot 18 pCt. Terecht wordt in dit verband in de Nota de conclusie getrokken, dat rekening houdend met de invloed van de aanzienlijke industrialisatie op het nationaal inkomen in genoemde periode ook de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf als groep bevredigend is geweest.

Uit het feit, dat een redelijke welvaartstoename in de middenstand kon worden bereikt gepaard gaande met een kwantitatieve vermindering van het middenstandsapparaat volgt dat de gemiddelde bedrijfsgrootte in de afgelopen jaren moet zijn toegenomen. Het algemene beeld van de ontwikkeling in het midden- en kleinbedrijf gedurende de laatste jaren wijst dan ook in deze richting. De brede zoom van zeer kleine bedrijfseenheden — ook wel aangeduid als „randbedrijven” — neemt in omvang af. Enerzijds groeien deze kleine bedrijven uit tot meer verantwoorde eenheden in bedrijfseconomische zin en anderzijds worden er vele geliquideerd. Ouderdom van de eigenaar of diens overgang in loondienst zijn wel de meest voorkomende aanleidingen tot liquidatie. De economische betekenis van het grootste deel van de overige bedrijven ten slotte neemt snel toe, niet in de laatste plaats als gevolg van de sterk stijgende koopkracht.

Met het stellen van deze ontwikkelingslijnen, rijst vanzelf de vraag welke de perspectieven zijn voor het midden- en kleinbedrijf. Het eerste gegeven is hierbij uiteraard hoe de vraag naar de goederen en diensten, welke door de middenstandsbedrijven worden aangeboden, zich zal ontwikkelen. In het algemeen zijn de verwachtingen op dit punt optimistisch. Voor de periode 1955-1980 houdt het Centraal Planbureau rekening met een mogelijke verdubbeling van het reëel nationaal inkomen, hetgeen neerkomt op een inkomensstijging per hoofd der bevolking van 2 pCt. per jaar.

Moge dit perspectief bijzonder gunstig worden beoordeeld, meer twijfel rijst omtrent de vraag in hoeverre de middenstand erin zal slagen met de te verwachten algemene expansie mee te groeien. Slechts met voldoende concurrentiekracht en expansievermogen zal het midden- en kleinbedrijf aan dit laatste desideratum kunnen voldoen. Ervan uitgaande, dat de Overheid door middel van het algemeen sociaal-economisch beleid er zorg voor draagt, dat het middenstandsbedrijf gelijke kansen zullen worden geboden als het grootbedrijf, rust op de middenstand zelve een tweeledige taak.

In de eerste plaats om er zorg voor te dragen, dat de ondernemers in technisch en commercieel opzicht voor hun taak berekend zijn. Zowel scholing en waar nodig omscholing en bijscholing als het zich bewust worden van de bete-

(Advertentie)

Kabels met papier- en met plasticisolatie voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie. Kabelgarnituren, koperdraad en koperkabel, staaldraad en bandstaal

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEKEN • DELFT

kenis van de produktiviteitsbevordering, zullen hierbij noodzakelijke voorwaarden zijn.

In de tweede plaats zal er voldoende belangstelling in het middenstandsmilieu, en daarbuiten, moeten worden gewekt om nieuwe ondernemers in het midden- en kleinbedrijf aan te trekken. Aan dit probleem van de continuïteit, hetwelk door de Staatssecretaris reeds eerder bij verschillende gelegenheden werd aangesneden, wordt met recht in de Nota veel aandacht besteed. Het is namelijk de laatste jaren wel duidelijk geworden, dat de huidige expanderende economie in dit opzicht eigenlijk geen gunstige voorwaarde vormt om toetreding tot de middenstand te bevorderen. De vele alternatieven welke het bedrijfsleven en de Overheid bieden, hebben uiteindelijk eerder een verlamme werking op de zelfstandige vestiging in het midden- en kleinbedrijf.

Een eerste eis voor het handhaven van een gezonde middenstand is dan ook, dat tijdig voldoende jongeren worden aangetrokken om de kwantiteit en kwaliteit van de middenstand op peil te kunnen houden. In dit verband vermeldt de Nota drie punten welke van essentieel belang zijn.

In de eerste plaats dient te worden zorggedragen voor een versterking van de financiële draagkracht van de aspirant ondernemer; hiertoe dienen de bijzondere kredietvormen, die ten behoeve van de middenstand in het leven zijn geroepen en die thans door een commissie nader worden bezien. In de tweede plaats moet de middenstand zich beter oriënteren omtrent de mogelijkheden, welke de stedelijke en regionale ontwikkeling biedt; de gedachten van de Staatssecretaris gaan hierbij onder andere in de richting van een versterking van de invloed van het Centraal Orgaan ter bevordering van de bouw van Middenstands-bedrijfspanden (C.O.M.). En ten slotte zal moeten worden voorzien in uitstekend onderwijs; onderwijs, dat in het bijzonder is gericht op vergroting van het inzicht in een rationele bedrijfsvoering.

Behalve aan de problematiek van het middenstands-bedrijfsleven, wijdt de Nota vanzelfsprekend in ruime mate aandacht aan het gevoerde en te voeren *middenstandsbeleid*. Dit middenstandsbeleid vormt uiteraard een onderdeel van het algemeen sociaal-economisch beleid. De middenstandspolitiek nu zoals deze tot dusver wordt gevoerd bestaat in ruime zin in de eerste plaats in de toepassing van een zekere gerichtheid van het algemene beleid op de bijzondere belangen van het midden- en kleinbedrijf. Met betrekking tot deze integratie van de middenstandsbelangen in het algemeen beleid wordt in de Nota nagegaan in hoeverre hieraan in de afgelopen jaren kon worden tegemoet gekomen. Aldus passeren de prijspolitiek, het kartelbeleid, de fiscale politiek, de sociale verzekering, de onderwijspolitiek, de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie en de produktiviteitsbevordering de revue.

Het oordeel over dit onderdeel van het ten behoeve van de middenstand gevoerde beleid moet, in grote lijnen gezien, zonder twijfel gunstig luiden. In het bijzonder op het fiscale terrein en op dat van de sociale verzekering zijn vele reeds lange jaren voordien bestaande desiderata van de middenstand in vervulling gegaan. Onder andere kan in dit verband worden gewezen op de wijziging van de omzetbelasting, de verlenging van de termijnen voor de verliescompensatie en de invoering van de zgn. carry-back, de invoering van de investeringsaftrek en de vrijstelling van inkomstenbelasting van f. 7.500 winst, behaald bij

liquidatie of overdracht van een bedrijf; voorts op de Algemene Ouderdomsverzekering, de Weduwen- en Wezenverzekering en het ontwerp van Wet Algemene Kinderbijslagverzekering.

In de tweede plaats zijn er dan de specifiek op het midden- en kleinbedrijf gerichte beleidsmaatregelen. In hoofdzaak hebben deze maatregelen ten doel het bevorderen van een goede bedrijfsuitoefening en het bewerkstelligen van een ordelijk economisch verkeer. Door middel van vestigingswetgeving, onderwijsvoorzieningen en voorlichting wordt ernaar gestreefd een goede bedrijfsuitoefening te bevorderen. Met betrekking tot genomen maatregelen ter bevordering van een ordelijk economisch verkeer kunnen onder andere worden genoemd de winkelsluitingswet, de uitverkoopwet, de wet beperking cadeaustelsel en de wet op het afbetalingsstelsel. Tot het specifieke middenstandsbeleid moeten dan verder nog worden gerekend de bijzondere voorzieningen met betrekking tot de kredietbehoeften in het midden- en kleinbedrijf en de stimulering van de research en statistiek de middenstand betreffende.

Samenvattend kan ten aanzien van het specifieke beleid worden geconcludeerd dat in de loop der jaren een respectabel aantal regelingen is tot stand gekomen. Een vraag hierbij is of de getroffen regelingen in alle onderdelen wel even gelukkig zijn, waarbij, gezien de kritiek, bijv. te denken valt aan het uur van de winkelsluiting, de data van de opruiming, de inhoud van bepaalde vestigingsregelingen e.d. Hoewel ongetwijfeld deze en dergelijke punten nog verbeteringen behoeven, is de hoofdzaak, dat een systeem van regelingen tot stand is gekomen, dat globaal gezien voldoet aan de redelijke wensen welke het midden- en kleinbedrijf naar voren heeft gebracht.

Na de gegeven schets van het gevoerde middenstandsbeleid is het voor de lezer wel duidelijk geworden wat de richtlijnen in dit opzicht zullen moeten zijn voor de toekomst. Het specifieke beleid heeft in menig opzicht een afronding verkregen. In het algemeen leven er in de middenstand geen wensen meer tot een verdere uitbreiding daarvan. Uitbreiding van de overheidstaak in dit opzicht zou voorts ook niet als vanzelfsprekend moeten worden beschouwd, aangezien met het tot standkomen van de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie de middenstand thans zelf in staat is om een groot deel van zijn specifieke belangen te regelen. Wel zal het noodzakelijk zijn, dat naar gelang de maatschappelijke, economische en technische ontwikkeling voortschrijdt, de specifieke middenstandswetten door materiële wijzigingen hieraan worden aangepast. In het bijzonder op het terrein van de vestigingswetgeving en bij het krediet- en onderwijsbeleid zal dit noodzakelijk blijken. De nadruk van de overheidstaak met betrekking tot de middenstand zal echter steeds meer moeten vallen op het integratiebeleid, dat wil zeggen het tot gelding brengen van het middenstandsbelang in het gehele complex van het sociaal-economische belang van de volkshuishouding.

Terugziende op het complex van vraagstukken waarvoor de middenstand en de beleidsorganen zich gesteld zien, komt eens te meer vast te staan van hoe grote betekenis het moet worden geacht, dat een Nota als de onderhavige tot stand is gekomen. Zij biedt straks niet alleen volop gelegenheid tot een hernieuwd „full-dress debate” tussen parlement en Regering, maar vormt op zich zelf reeds een bijzonder waardevolle bijdrage tot verrijking van het inzicht in de middenstandsproblematiek.

Ter voorziening in de onrustbarende toenemende behoefte aan parkeerruimte in het centrum der steden wordt hier te lande o.a. beperking van de toegestane parkeerduur in bepaalde zones en op bepaalde tijden overwogen. In dit artikel wordt nagegaan, welke bijdrage tot verlichting van de parkeernood van een dergelijke maatregel zou mogen worden verwacht. Daartoe is onderzocht enerzijds hoeveel auto's door een bepaalde regeling zouden worden getroffen en anderzijds hoeveel ruimte — uitgedrukt in parkeerplaats-uren — de op deze wijze uit de binnenstad verdreven auto's zouden vrijmaken. Gebleken is, dat van het totale verkeer met een bestemming in de binnenstad een groot deel slechts betrekkelijk korte tijd aanwezig is, terwijl betrekkelijk weinig zgn. „lang-parkeerders” een naar verhouding groot deel der beschikbare parkeerplaats-uren opeisen.

De betekenis van beperking van de parkeerduur in de binnenstad

Het vraagstuk hoe in de betrekkelijk kleine gebieden der binnensteden, waar zich een groot aantal uiteenlopende activiteiten concentreert, kan worden voorzien in de behoefte aan parkeerruimte voor het groeiende autopark, wordt door velen als klemmend gezien. Zeker is wel, dat men al het mogelijke zal moeten doen om een redelijke bereikbaarheid van de binnenstad voor automobilisten te handhaven. De maatregelen, die hiervoor in aanmerking komen zijn o.a. uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen in of zo dicht mogelijk bij de binnenstad, eventueel ook door de bouw van parkeergarages, spreiding van verkeertrekkende objecten over een groter gebied dan de eigenlijke binnenstad en beperking van de toegestane duur van het parkeren op bepaalde plaatsen en tijden. De betekenis van deze laatste maatregel, de beperking van de parkeerduur dus, zal in het hierna volgende nader worden bezien.

De tijd, die voor het afdoen van allerlei zaken in de binnenstad nodig is, kan uiteraard nogal uiteenlopen. Dit geldt in het algemeen ook voor de automobilist. Door beperking van de toegestane parkeerduur komt ruimte beschikbaar voor automobilisten met minder tijdrovende bestemmingen ten koste van de zgn. „lang-parkeerders”. Deze afwijking van de regel „wie het eerst komt, het eerst maalt” ten opzichte van hen die gedurende lange tijd op een door anderen gewenste openbare parkeerplaats beslag leggen, is economisch gezien gerechtvaardigd te achten. Immers, het belang van de automobilist, bij de parkeerplaats, die hij gevonden heeft, zal meestal na een zeker tijdsverloop afnemen, terwijl een vrijkomende parkeerplaats voor zoekende automobilisten en voor hen die bij hun komst belang hebben, een zekere waarde vertegenwoordigt.

De mogelijkheid, dat het economisch motief een betere verdeling van de beschikbare ruimte tot stand zal brengen, is theoretisch geschapen, als men voor het innemen van een parkeerplaats op drukke plaatsen per tijdseenheid een vast bedrag laat betalen, bijv. met behulp van automatische parkeermeters.

Het is aannemelijk, dat de afstand, welke bezoekers van de binnenstad bereid zijn lopend af te leggen, toeneemt naarmate hun bezoek van langere duur zal zijn. Onderzoekingen in Amerikaanse steden hebben geleerd, dat voor het verzor-

gende verkeer en het verkeer voor winkel- en zakenbezoek de gemiddelde afstand van parkeerplaats tot plaats van bestemming aanzienlijk geringer was dan voor het verkeer, voortvloeijende uit een werkkring op één bepaalde plaats in de binnenstad.

De doelmatigheid van een beperking van de parkeerduur in de binnenstad kan worden beoordeeld door na te gaan enerzijds hoeveel auto's door een bepaalde regeling zouden worden getroffen en anderzijds hoeveel ruimte, uitgedrukt in parkeerplaats-uren, de op deze wijze uit de binnenstad verdreven auto's zouden vrijmaken. Hiervoor is het nodig de verdeling te kennen van de parkerende auto's naar de duur van het verblijf, aannemende, dat het nog niet voorkomt, dat auto's met een bestemming in de binnenstad doorrijden bij gebrek aan een vrije parkeerplaats. Eenvoudigheidshalve wordt hierbij afgezien van mogelijke onduidelijkheid der verbodsbepalingen.

Bij een onderzoek naar de duur van het verblijf van het verkeer met een tussenbestemming in de binnenstad, ingesteld in een middelgrote Nederlandse stad op een normale werkdag, werden de scheve verdelingen gevonden, die in de grafiek zijn weergegeven. Een groot aantal auto's was minder dan 2 uur en betrekkelijk weinig auto's waren meer dan 3 uur in de binnenstad aanwezig. Daar deze verdelingen onderling sterk overeenkomen en ook blijkens andere onderzoekingen karakteristiek zijn voor verkeer met een tussenbestemming in de binnenstad, werd een statistische analyse beproefd, die de volgende resultaten opleverde.

Als gemiddelden en standaarddeviaties van deze verdelingen werden de volgende waarden gevonden:

TABEL 1.

Gemiddelde en standaarddeviatie van de duur van het verblijf in de binnenstad in uren.

	Gemiddelde (\bar{t}) in uren	Standaarddeviatie σ (t) in uren
Personenauto's	2,21	2,20
Vrachtauto's van normale breedte	1,67	1,66
Brede vrachtauto's en auto- bussen	1,63	1,55

De standaarddeviaties van deze verdelingen zijn bij benadering gelijk aan de resp. gemiddelden. De relatieve spreiding, die

wordt uitgedrukt door de variatiecoëfficiënt $v_t = \frac{\sigma}{t} \times 100$ is dus

ongeveer 100 (resp. 99,5; 99,4; 95,1). Hiermede vertonen deze verdelingen een zekere overeenkomst met de door de Deen A. K. Erlang afgeleide theoretische verdeling van de duur van telefoongesprekken. Laatstgenoemde verdeling bleek nl. te kunnen worden beschreven met behulp van de volgende formule ¹⁾: (1) $p(t) dt = se^{-st} dt$ waarbij, toegepast op de onderhavige verdeling; $p(t) dt$ = kans op een verblijf in de binnenstad van een bepaalde tijdsduur t ; s = reciproke van de gemiddelde verblijfsduur en e = basis van de natuurlijke logaritmen = 2,7183.

In het gebied ($t = 0, \dots, t = \infty$) heeft deze verdeling een totale oppervlakte onder de curve $\int_0^{\infty} se^{-st} dt = 1$. Het gemid-

delde en de standaarddeviatie van deze verdeling = $\frac{1}{s}$. Ter vereenvoudiging kan de gemiddelde verblijfsduur als tijdseenheid worden gekozen, waardoor formule (1) overgaat in

$$(2) p(t) dt = e^{-t} dt.$$

De totale oppervlakte onder de curve in het gebied ($t=0, \dots, t=\infty$) blijft = 1, het gemiddelde en de standaarddeviatie zijn beide = 1.

De waargenomen verdelingen van het autoverkeer met een tussenbestemming in de binnenstad naar de duur van het verblijf bleken eveneens met behulp van formule (2) beschreven te kunnen worden. De overeenstemming van de waargenomen verdelingen met deze theoretische verdeling blijkt uit het aansluitende verloop der gestippelde trapjeslijn. Verder blijkt de overeenstemming tussen de waargenomen frequenties per klasse en de berekende frequenties uit de waarde van de enkelvoudige correlatiecoëfficiënt r . De correlatiecoëfficiënten hadden de volgende waarden:

personenauto's $r_p = 0,9937$
vrachtauto's van normale breedte $r_v = 0,9953$
brede vrachtauto's en autobussen $r_b = 0,9951$

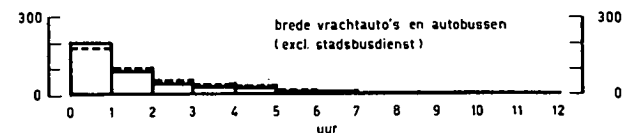
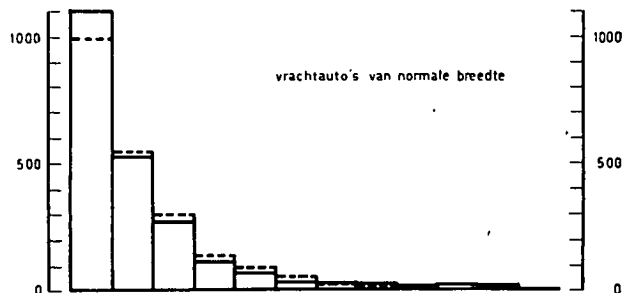
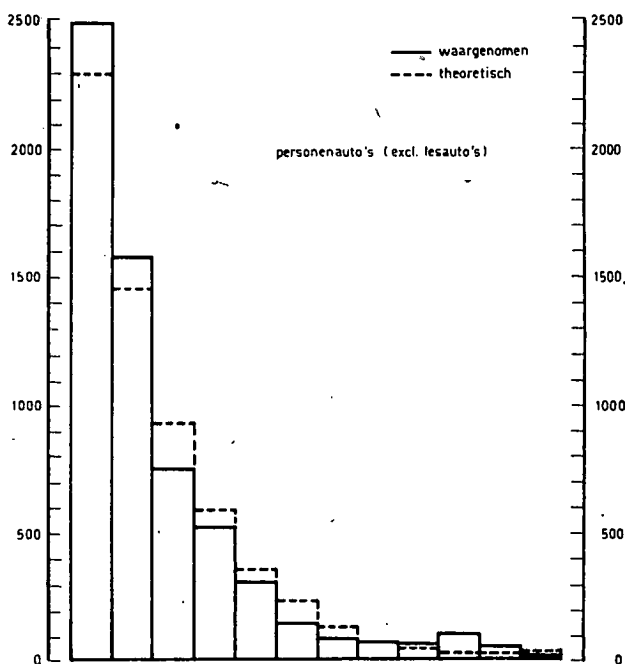
Blijkens tabellen voor de zgn. t-toets van Student zijn deze correlaties in hoge mate significant. ²⁾ Wat betreft de verschillen tussen de waargenomen en de theoretische frequenties is het opmerkelijk, dat de waargenomen frequenties aan de beide uiteinden der verdelingen hoger en in het centrale gebied lager liggen dan bij de theoretische verdeling.

Blijkens het artikel „Het opstellen van prognosen betreffende het automobielverkeer” door Ir. F. M. van Veen in het tijdschrift „Wegen” van augustus 1955, kan het verband tussen verkeersintensiteit en afstand ten opzichte van een verkeerspool beschreven worden met een formule van ongeveer dezelfde

gedaante als formule (2) nl. (3) $y = e^{-\frac{x}{A}}$ waarin y = het deel van de aan het verkeer deelnemende auto's, dat per rit x km of minder aflegt en A = de gemiddelde bestemmingsafstand.

Duur van het verblijf in de binnenstad

Grafiek I

De analyse van het verkeer met een tussenbestemming in de binnenstad naar de duur van het verblijf, die in het voorgaande is gegeven, biedt verschillende aanknopingspunten voor de beoordeling van de doelmatigheid van beperking van de toegestane parkeerduur. Bij een verdeling

TABEL 2. De invloed van beperking van de toegestane parkeerduur op de vraag naar en het aanbod van parkeerruimte in de binnenstad (w = waargenomen verdeling; t = theoretische verdeling)

Maximaal toegestane parkeerduur in uren	Personenauto's				Normale vrachtauto's				Brede vrachtauto's enz.			
	onder verbod		vrijkomende parkeerplaatsuren		onder verbod		vrijkomende parkeerplaatsuren		onder verbod		vrijkomende parkeerplaatsuren	
	w	t	w	t	w	t	w	t	w	t	w	t
	- pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
een	60,5	63,5	88,4	89,6	49,3	54,8	80,3	83,5	48,9	54,2	79,6	82,9
twee	35,2	40,3	71,3	74,4	25,4	30,1	58,9	62,6	24,9	29,3	57,6	61,4
drie	23,2	25,6	57,7	58,2	13,3	16,4	40,7	43,5	14,0	15,8	40,8	42,1
vier	14,8	16,2	44,4	43,9	7,8	9,1	29,3	29,0	6,9	8,4	25,5	27,2
vijf	9,7	10,3	34,2	32,2	4,7	5,0	21,0	18,6	4,3	4,6	18,5	17,4
zes	7,5	6,5	28,7	23,2	3,5	2,7	17,1	11,6	2,8	2,3	13,3	10,2

¹⁾ Zie: A. Jensen „A distribution model applicable to economics”, blz. 16 e.v.

²⁾ Uiteraard betekent dit alleen, dat deze theoretische verdeling een bruikbare benadering oplevert. Blijkens een chi-kwadraattoets kan deze benadering nog niet bevredigend worden genoemd. Het is dus mogelijk, dat een andere theoretische verdeling een betere benadering biedt.

der parkerende auto's naar duur van het verblijf ³⁾ overeenkomstig de waargenomen verdeling, dus bij benadering volgens formule (2) $p(t)dt = e^{-t} dt$, met de gemiddelden, die in tabel 1 zijn vermeld, zou men door een regeling, waarbij

TABEL 3.

Invloed van een regeling van de parkeerduur gedurende een beperkt aantal uren

periode	personenauto's		normale vrachtauto's		brede vrachtauto's enz.	
	percentage onder verbodsbep.	vrijkomende parkeerplaats-uren in pCt.	percentage onder verbodsbep.	vrijkomende parkeerplaats-uren in pCt.	percentage onder verbodsbep.	vrijkomende parkeerplaats-uren in pCt.
7-12.30 uur	22,7	46,6	17,5	38,6	17,8	40,5
12.30-19 uur	26,6	33,0	18,5	27,2	18,8	26,0
totaal 7-19 uur	49,3	79,6	36,0	65,8	36,6	66,5

van 7-19 uur een verbod voor parkeren langer dan een, twee, of meer uur zou gelden een deel van de in totaal zonder regeling bezette parkeerplaatsuren vrijmaken, dat belangrijk groter is dan het deel van het verkeer, dat onder het verbod zou vallen.

Zoals men ziet, neemt de verhouding tussen het percentage der vrijkomende parkeerplaatsuren en het percentage der auto's, dat onder de verbodsbepalingen valt, toe, naarmate de maximaal toegestane parkeertijd langer is. Bij een toegestane parkeertijd van maximaal 2 uur is het percentage der vrijkomende parkeerplaatsuren ongeveer tweemaal zo groot als het percentage auto's, dat onder het parkeer-verbod zou vallen.

De percentages van tabel 2 zijn te beschouwen als schattingen van het effect van eenvoudige regelingen, die de gehele dag — van 7-19 uur — zouden gelden. In de praktijk zal waarschijnlijk een gunstiger effect kunnen worden be-

³⁾ De mogelijkheid is aanwezig, dat slechts een deel van het waargenomen verkeer met tussenbestemming in de binnenstad gedurende het verblijf op één plaats in de binnenstad geparkeerd is geweest. Aangenomen wordt, dat dit deel aanzienlijk is en dat het eenzelfde verdeling heeft, als het gehele verkeer met tussenbestemming in de binnenstad.

reikt door toepassing van een regeling, waarbij rekening gehouden wordt met de wisselende behoefte aan parkeer-ruimte in de loop van de dag.

De regeling van de parkeerduur met behulp van zgn. „disques" of parkeerschijven⁴⁾, zoals die in het centrum van Parijs en in vele andere steden worden gebruikt, komt neer op een maximaal toegestane parkeertijd van 1 uur in de perioden van 9 tot 12.30 uur en van 14.30 tot 19 uur. Bij een verloop van de intensiteit van het verkeer met een tussenbestemming in de binnenstad, zoals dit in een Nederlandse stad werd waargenomen, levert een dergelijke regeling het in tabel 3 weergegeven effect op.

Zoals men ziet, wordt enerzijds door een dergelijke regeling een belangrijk kleiner deel — i.c. 36-50 pCt. — van het verkeer, dat een beroep doet op een parkeerplaats in de binnenstad, getroffen dan door een van 7-19 uur geldend verbod voor parkeren langer dan één uur, terwijl anderzijds toch een groot deel, nl. 66-80 pCt., van het aantal parkeerplaatsuren in de binnenstad zou worden vrijgemaakt.

N.E.I.

Drs. A. C. J. SARS.

⁴⁾ Voor een artikel, waarin uitvoerig op de technische aspecten en de voor- en nadelen van deze hulpmiddelen wordt ingegaan, zie: „De parkeermeter en de disque" door Ir. C. A. Kuysten en C. Versteeg in het tijdschrift „Wegen" nr. 8 van 1958.

Europa-bladwijzer

No. 7a

Algemeen.

„Foreign policy would not be nearly so difficult but for the foreigners", zo schijnt Eden eens gezegd te hebben. Zijn opmerking schiet ons te binnen bij studie van *H. J. Heiser*, die op heldere en objectieve wijze de van weinig vooruitziend staatsmanschap getuigende „British policy with regard to the unification efforts on the European continent" beschrijft („European Aspects", Series C, No. 3, Leiden 1959, 121 blz.). „In bitter facts, European Unity has never been more remote than it has been in recent months", zo verzucht *A. Soldati*, permanent vertegenwoordiger van Zwitserland bij de O.E.E.S. en de E.G.K.S. in het oktobernummer van *Foreign Affairs* (1959, blz. 75-84). De pogingen tussen 1956 en 1958 om de Zes en de andere O.E.E.S.-landen te doen samenwerken mislukten „only because of obscure political motives and legal and political sophistry". Schrijver ziet alsnog mogelijkheden „to reverse the sorry trend of events in Europe".

Het Britse Witboek over de „European Free Trade Association" (CMND. 906) bevat het verdrag van Stockholm van 20 november 1959 en een korte, niet-officiële toelichting. Bij kennisneming van de tekst van het verdrag valt ons het eerst de zwakke institutionele structuur der Associatie op. „The underlying philosophy, of solving

problems as they arise, instead of in advance, leaves a great deal to trust", zo schrijft *The Economist* van 28 november 1959 dan ook in een knappe samenvatting van de „Free Trade Club"-conventie. In hetzelfde nummer treffen we een artikel aan getiteld „Stockholm's Two Faces". De vrijhandelsassociatie, op zichzelf een welkome stap, dient ook het uitgangspunt te zijn voor het slaan van een brug tussen de zes en de zeven. De kansen op de bouw van deze „pont des soupirs" zijn, althans op korte termijn, niet groot, zo meent *The Economist*.

In de *Revue du Marché Commun* van september 1959 (blz. 32-328) is de volledige tekst afgedrukt van het rapport over „Marché commun et association économique européenne", dat de Zweedse parlementariër Prof. Gunnar Hekscher uitbracht aan de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa.

Temidden van de algemene en politieke beschouwingen over de verhouding tussen „de Zes en de Zeven" vormt het door de hier reeds veel geprezen *P.E.P.* (Political and Economic Planning) verzorgde overzicht van „Tariffs and Trade in Western Europe" (Allen & Unwin Ltd., december 1959, 119 blz.) een bijna onmisbare documentatie voor de zakelijke vragen, die in alle betrokken landen hierbij aan de orde zijn.

Als no. 42 is in de reeds vermaarde serie *Tribune Libre* verschenen „L'Europe au défi” (Paris 1959, 240 blz.), een bundel fraaie opstellen van zes overtuigde federalisten. Onder hen zijn *André Philip*, die schrijft over „Les pays économiquement sous-développés et l'Europe” (blz. 193-240) en *Henri Rieben*, wiens verhandeling is gewijd aan de „Perspectives économiques” van een verenigd Europa (blz. 50-120). In een mooie beschouwing over „Nationalisme et patriotisme” (blz. 15-49) weerlegt *Henri Frenay* premier Debré's uitspraak: „L'équipe de la supranationalité est consciente de ce qu'elle souhaite: qu'il n'y ait plus de France . . .”.

In „Europe and the social order” (European Aspects, Series D, No. 1, Leiden 1959, 188 blz.) onderzoekt *J. P. Corbett* de grondslagen van het Europees denken over de maatschappelijke orde. De schrijver betoogt dat de traditionele theorieën hopeloos verouderd zijn en ons begrip van de snel veranderende Europese maatschappij in deze eeuw van techniek en wetenschap verduisteren. „The day of speculative social doctrines is now done. Providence and natural law, progress and historical necessity, the invisible hand of the market and the invisible hand of the sovereign people . . . are all so much detritus of the human past.” Hij eindigt zijn werk met een vurig pleidooi „to bring our social questions down into a form in which a patient, piecemeal, empirical analysis of social fact can handle them”.

„Le destin de l'Europe” van *J. Albert Sorel* (Parijs 1958, 408 blz.) beschrijft de geschiedenis van West-Europa. Tussen het Rijk van Karel de Grote en het Europa van de Zes liggen elf eeuwen van politieke anarchie, doch in deze periode is tevens het geestelijk arsenaal gevormd waaruit het Europese eenheidsstreven — wil het slagen — kracht zal moeten putten. De schrijver zou geen goede Fransman zijn, indien hij niet enige bittere opmerkingen aan het adres van de Verenigde Staten („extrême occident”) maakte.

De grote Engelse belangstelling voor het overgeorganiseerde Europa blijkt uit een nieuwe publikatie van de *P.E.P.*, getiteld *European Organisations* (London 1959, 372 blz.). Het boek biedt een uitstekend overzicht van het werk dat de verschillende organisaties verrichten. In hun conclusie waarschuwen de samenstellers tegen een mogelijke ontwikkeling van een „regionaal nationalisme” en dringen zij aan op een coördinatie van werkzaamheden en een integratie van het regionalisme „into a more universal framework”.

In een eerdere bladwijzer werd reeds opgemerkt dat met „Europa” nagenoeg altijd West-Europa wordt bedoeld en dat Oost-Europa nauwelijks ter sprake komt. Een boek dat nu juist de handel — en wel die in landbouwprodukten — tussen deze beide delen van ons werelddeel tot onderwerp heeft, is de uitvoerige en degelijke studie van *Gregor Lazarcik*, „Le commerce en matière agricole entre l'Europe de l'Ouest et l'Europe de l'Est” (Paris 1959, 278 blz.). Vóór 1914 werd de situatie gekenmerkt door een grote export van landbouwprodukten uit het agrarische Oost-Europa naar het geïndustrialiseerde Westen. Reeds de eerste wereldoorlog en de Russische revolutie brachten hierin verandering, maar speciaal sinds 1940 is de omvang van de uit de Oosteuropese landen komende voedingsmiddelen sterk verminderd. Volgens de schrijver zal het oude peil ook nooit meer worden bereikt. De industrialisatie van de Oosteuropese landen immers is veelal, althans vóór 1953, gegaan ten koste van de agrarische sector. Bovendien is de levensstandaard in Oost-Europa als gevolg van de indus-

trialisatie sterk gestegen en als gevolg daarvan eveneens de vraag naar levensmiddelen. West-Europa zal dus volgens *Lazarcik* blijvend een groot deel van zijn agrarische import moeten betrekken uit het westelijk halfrond, met als gevolg een groter dollardeficit.

De *Revue Economique* van september 1959 bevat onder de titel „La liquidation de l'Union Européenne de Paiements et l'Accord Monétaire Européen” (blz. 755-783) een vrij technische verhandeling over de Europese Monetaire Overeenkomst van de hand van *Ch. Penglaou*. Voorts wordt in het artikel de overgang van E.B.U. naar E.M.O. besproken, waarbij een vergelijking wordt gemaakt tussen de beide systemen. Enigszins verrassend is 'schrijvers oordeel dat de maximum-termijn van twee jaren voor de door het nieuwe Europese Fonds te verlenen kredieten te lang is. Hij verliest daarbij kennelijk uit het oog dat het niet zozeer het doel van deze kredietfaciliteiten is om wat hij noemt seizoenmatige betalingsbalansmoeilijkheden te verhelpen, als wel om in een conjuncturele teruggang de leden-landen in staat te stellen hun binnenlandse bestedingen op peil te houden zonder tegelijk importrestricties in te voeren. Vanuit dit gezichtspunt is twee jaren zelfs aan de krappe kant — zij het dat in de moderne conjunctuurcycli de neergaande fase de neiging schijnt te vertonen van steeds kortere duur te worden. Het lijkt voornamelijk echter uiterst gevaarlijk geheel op deze nog zo korte ervaring af te gaan.

„Internationalisatie van luchtverbindingen” is de titel van een door *Mr. H. A. Wassenbergh* in het Nederlands Juristenblad van 17 oktober 1959 (blz. 785-796) gepubliceerd opstel waarin hij de juridische consequenties van de samenwerking voor nationale luchtvaartmaatschappijen bespreekt.

Niet alleen juristen, doch allen die belangstelling hebben voor de bescherming van menselijke rechten in Europa, zij gewezen op de publikatie „European Commission of Human Rights, Documents and Decisions 1955-1956-1957” ('s-Gravenhage 1959, 276 blz.). Het interessantste gedeelte vormt ongetwijfeld het tweede deel van het boek, dat de volledige tekst van de beslissingen der Commissie in genoemde periode bevat.

Het Europa der Zes.

Algemeen.

Het arsenaal van „Europese” tijdschriften is in de afgelopen maanden met twee nieuwe uitgaven uitgebreid, die wij in deze bladwijzer gaarne een welkom toeroepen. Het zijn de Franse „*Panorama du Marché Commun*” (eerste nummer 1 september 1959) en het Duitse „*Europäische Integration*” (eerste nummer 1 oktober 1959). Beide tijdschriften zullen maandelijks verschijnen. Onze indruk is, dat het eerste gericht schijnt te zijn op een snelle berichtgeving aan het bedrijfsleven omtrent de jongste ontwikkelingen in het Europese vlak en dat het Duitse tijdschrift een eigen bijdrage wil leveren tot de eenwording van Europa door het publiceren van artikelen, waarin actuele vraagstukken van verschillende zijden worden belicht. Het thema, dat *Europäische Integration* in dit eerste nummer aan de orde stelt, is de vrijhandelszone en met name de verhouding tussen de „Zes” en de „Zeven”.

Het eerste nummer van dit jaar van „Les problèmes de l'Europe” (blz. 95-108) bevat een uitvoerige ongesigneerde studie van het befaamde originevraagstuk in de vrijhandelszone (Les problèmes de l'origine et les secteurs industriels dans la zone de libre échange). De conclusie luidt, dat het

niet zo zeer technische problemen zijn, die de standpunten met betrekking tot de buitentarieven van een eventuele vrijhandelszone hebben bepaald, als wel meer algemene overwegingen, zoals de vrees voor concurrentie van Aziatische landen, de autonomie ten aanzien van de buitentarieven, etc.

„Rostra Economica”, maandblad van de Studievereniging der economische Faculteit van de Universiteit van Amsterdam, heeft op lofwaardige wijze het julinumnummer geheel gewijd aan de Europese integratie. Studenten uit vier E.E.G.-landen schreven een bijdrage over een probleem dat hun vaderland in het bijzonder raakt. De Voorzitter van de Europese Commissie, *Hallstein*, geeft een overzicht van de mogelijkheden voor jonge academici in de Europese Gemeenschap. Negentig procent van de hogere ambtenaren heeft een academische opleiding, doch enige jaren ervaring elders worden voor deze ambten meestal wel geëist.

Eind september jl. kwam het halfmaandelijks verschijnend tijdschrift „Europäische Wirtschaft” met een bijzonder nummer uit, dat enige aspecten van het vervoer in het nieuwe Europa behandelt. Naast de langzamerhand onvermijdelijk geworden voorwoorden van een minister en een lid van de Europese Commissie wordt een uitgebreid scala van brandende verkeersproblemen behandeld. Het nummer draagt bij tot een nuttige en snelle oriëntatie van de stand van zaken op dit gebied, ook al worden de vraagstukken veelal niet van Europese, doch van nationale zijde benaderd.

In de aflevering van 15 november van hetzelfde tijdschrift wordt op verzoek van vele kanten een nieuwe rubriek geopend getiteld „Entscheidungen des Gerichtshofes”, waarin belangrijke, onlangs verschenen arresten van het Europese Hof van Justitie zullen worden besproken. Naast het weergeven van de essentie van de beslissing van het Hof, zal men pogen de algemene juridische betekenis ervan aan te geven.

Telkens weer komt men de interessante, hoewel misschien wat wijdlopijge beschouwingen van *Prof. Ernst Steindorff* tegen over bepaalde onderdelen van de Europese economische integratie. Thans valt te noemen zijn bespreking (Die europäischen Gemeinschaften in der Rechtsprechung) van enige jurisprudentie van het Hof van Justitie van de E.G.K.S. in het Archiv des Völkerrechts (1. Heft 1959, blz. 50-70), waarbij hij vooral de nadruk legt op die uitspraken en conclusies, die van algemeen belang lijken voor de Europese rechtspraak in de toekomst.

In het novembernummer van het tijdschrift Bestuurswetenschappen (13e jaargang no. 7, blz. 429-438) beschrijft *Mr. A. van Kleffens* een aantal ervaringen met het Hof. Het zijn ervaringen op organisatorisch gebied en bij de procesvoering. Zij zijn beschreven met het oog van de insider, die ook weet heeft van nuchtere en zakelijke waarneming.

In de Juristenzeitung van 18 september 1959 bespreekt Justizrät *Prof. Dr. Johannes Bärmann* (blz. 553-560) de uniformerende invloed van de nieuwe Europese organisaties op het positieve recht in de betrokken landen. Ofschoon de invloed van de intergouvernementele organisaties, zoals de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties (E.C.E.), de Raad van Europa en de O.E.E.S. niet moet worden onderschat, verwacht de schrijver toch het meest van de drie nieuwe organisaties, de K.S.G., de E.E.G. en Euratom. Zijn conclusie steunt op een bespreking van de voornaamste artikelen en bevoegdheden, die tot de gelijkmaking van het recht zullen kunnen bijdragen. Dat dit echter niet vanzelf zal gaan, blijkt uit een

De voordelen van aandelenbezit met beperking van risico:

N.V. VEREENIGD BEZIT VAN 1894

BELEGGENSMAATSCHAPPIJ
WESTERSINGEL 84 - ROTTERDAM

(Advertentie)

bijzonder helder en overzichtelijk artikel van *Prof. R. Savatier* in het tweede nummer van de jaargang 1959 van de *Revue Critique de Droit International Privé* (blz. 237-258). In dit artikel, „Le Marché Commun au regard du droit international privé” worden de juridische gevolgen van de doelstellingen en voornaamste richtlijnen van de nieuwe verdragen geschetst voor drie onderwerpen die in het internationaal privaatrecht van ouds een belangrijke rol spelen: de nationaliteit, de rechtspositie van vreemdelingen en de wetsconflicten. Op dit gebied moet nog veel gestudeerd en doordacht worden.

In zijn inaugurele rede „Naar een Europese N.V.” (Zwolle, 1959, 18 blz.) vroeg *Prof. Mr. P. Sanders* zich af of er aanleiding bestaat om naast de verschillende nationale wetgevingen op de naamloze vennootschap te komen tot een algemeen geldend Europees N.V.-recht. Te hopen valt dat de nieuwe Rotterdamse hoogleraar zijn interessante ideeën over de Europese N.V. zal uitwerken in een meer concrete vorm, dan hem in het korte bestek van een rede mogelijk was.

Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en Euratom.

Lezenswaardig is de openhartige rede (Er leeft een nieuwe hoop in Europa, uitgave publikatiedienst Europese Gemeenschappen, nr. 2292/4/59/1, blz. 17-64), die *Piero Malvestiti* op 16 september jl. in Luxemburg heeft gehouden na zijn ambtsaanvaarding als president van de nieuwe. Hoge Autoriteit. Tegen de achtergrond van de huidige moeilijkheden op de Westeuropese kolenmarkt — moeilijkheden die hij niet schroomt aan te merken als ten dele van structurele aard — heeft hij een uiteenzetting gegeven van het beleid dat de nieuwe H.A. zich voorstelt te zullen voeren.

In „La crise charbonnière dans la C.E.C.A.” (Les problèmes de l'Europe no. 3, blz. 68-74) stelt *H. Aszkenazy* nogmaals de Westeuropese kolencrisis aan de orde. Het artikel bevat een groot aantal cijfers en andere gegevens over de huidige toestand in de verschillende kolengebieden. Men mist evenwel een inzicht in de achtergronden van de moeilijkheden. Ten onrechte, dunkt ons, beschouwt de schrijver de moeilijkheden als van zuiver conjuncturele aard.

Zowel voor- als tegenstanders van een Europese supranationale samenwerking grijpen de vraagstukken „rondom de kolencrisis” aan om een warm pleidooi te houden voor hun zienswijze met betrekking tot de economische integratie. Maakten wij in de vorige bladwijzer melding van een Franse bijdrage, thans zij de aandacht gevestigd op een Nederlandse visie op de kolencrisis. Onder bovenvermeld opschrift neemt *P. J. Kapteyn* (Socialisme en Democratie 1959, blz. 654-663) krachtig stelling tegen de in Frankrijk

en ook in Duitsland veld winnende gedachte van het „Europe des patries”, dat een samenwerking der nationale regeringen zonder instellingen met supranationaal gezag inhoudt.

Een betrekkelijk technische verhandeling over de exploitatievorm van de steenkolenmijnen in de landen van de K.S.G. is verschenen in het tweede nummer van 1959 van het Belgische blad *Expérience*, onder de titel „Régimes publics et privés des exploitations houillères dans la C.E.C.A.” (Essai comparatif mené du point de vue de l'économie collective). Deze studie, die thans in overdruk los verkrijgbaar is, werd geschreven door *Fr. Vinck* en *J. Boursin*.

De studie „De vertegenwoordiging van de werknemers in de onderneming volgens het recht der deelnemende staten van de E.G.K.S.” (Luxemburg 1959, 352 blz.) is in opdracht van de Hoge Autoriteit door een werkgroep van vooraanstaande juristen samengesteld. Het rapport voor Nederland is van wijlen *Prof. Mr. A. N. Molenaar. G. Boldt*, die het rapport over Duitsland maakte, stelde ook het samenvattende rapport samen waarmee deze bundel begint. Voor het Nederlandse bedrijfsleven lijkt ons deze studie over de zes landen (in vier talen afzonderlijk gepubliceerd) bijzonder nuttig. Duidelijk is door *Boldt* het onderscheid gemaakt tussen „scheidingsprincipe” en „eenheidsprincipe”, d.w.z.

tussen de afzonderlijke werknemersvertegenwoordiging (Duitsland, Italië, Luxemburg) en het orgaan dat is samengesteld uit de werkgever en de vertegenwoordigers van de werknemers (Nederland, Frankrijk, België). De bondigste samenvatting is wellicht een negatieve: — nl. dat in geen der zes landen de ondernemingsraden in het algemeen mee beslissen over financiële en economische zaken. Dat de zes regelingen ook in positief opzicht overeenstemming vertonen wordt door dit boek bij herhaling in het licht gesteld.

In hun poging in vogelvlucht een overzicht te geven van de natuurkundige, juridische, economische en politieke aspecten van Euratom zijn de twee Franse auteurs *D. F. Dollfus* en *Jean Rivoire* ongetwijfeld geslaagd. Ook de specialist op één dezer terreinen zal zich snel en zonder al te veel moeite een ruimer inzicht kunnen verwerven door de lezing van „A propos de . . . Euratom” (Paris 1959, 221 blz.).

De huidige voorzitter van de Euratom-commissie, *E. Hirsch*, verschaftte ons met eenzelfde oogmerk, doch in korter bestek „A guide to Euratom” in het *Bulletin of Atomic Scientists (A Magazine of Science and Public Affairs)* van juni 1959.

EUROPA-INSTITUUT
van de Rijksuniversiteit te Leiden.

INGEZONDEN STUK

Lusten en lasten van de verticaal gestructureerde prijsvorming

Dr. P. Herweijer te Hoogeveen schrijft ons:

Inleiding.

Dr. Groot bepleit in een artikel onder bovenstaande titel in „E.-S.B.” van 2 december de wenselijkheid van economisch doelmatige prijzen. Dat zijn prijzen — aldus Dr. Groot — die een *volledige* dekking geven voor alle moeiten die noodzakelijk zijn om de goederen te vervaardigen, te verkopen en te distribueren. Getoetst aan dit criterium zijn volgens Groot vele prijzen „ondoelmatig”. Er zijn prijzen die veel te hoog zijn, andere weer liggen te laag. Volgens hem zijn dit economische ziektesymptomen. De voornaamste bron van de gesignaleerde afwijkingen van de economisch doelmatige prijs is de handelssfeer, waar het kostentoe rekeningsbeginsel met voeten wordt getreden. Zijn remedie is tweeledig. De handel moet leren de kosten beter toe te rekenen, terwijl de financiële lasten verbonden aan de kostenveroorzakende taken der distributie op andere wijze tussen fabrikanten en handel dienen te worden verdeeld. Dit proces van overschakeling op economisch doelmatiger prijzen noemt hij — naar analogie van de jongste ontwikkelingen op het gebied van de loonvorming — „vrijere prijsvorming”.

De hierna volgende kritiek op Groot's ziefswijze is van tweeërlei aard. Wat hij een ziekteverschijnsel noemt, acht ik een normaal begeleidingsverschijnsel van de prijsvorming in een ondernemingsgewijze maatschappij. Doch al zou hier sprake kunnen zijn van zekere misstanden, dan is zijn remedie naar mijn mening erger dan de kwaal.

De diagnose.

Het verschijnsel dat een produkt zijn toe te rekenen distributiekosten niet opbrengt heeft altijd, en zelfs op vrij grote schaal, bestaan. Dit behoeft geenszins een ziekte-

verschijnsel te zijn, zoals Groot stelt. Maar al te licht wordt vergeten dat „handel” meer is dan louter distributie. De handel heeft ook een afzetscheppende en vooral een prijsvormende taak. Deze taken zijn belangrijker dan men op grond van de bestaande literatuur zou mogen verwachten. Ook Groot verwaarloost dit punt in zijn beschouwingen. De handel moet nu eenmaal op de markt een prijs vinden, die primair wordt bepaald door de prijselasticiteit van het betreffende artikel en de concurrentieverhoudingen.

Is het dan een ziekteverschijnsel om, wanneer de marktverhoudingen het toelaten, op een artikel A een zodanig hoge marge te nemen, dat ook de distributie met een lage marge mogelijk wordt van een artikel B, dat misschien een elastische afzetcurve heeft? In die zin wel te verstaan, dat de gezamenlijke distributie van de artikelen A en B lonend is voor de betreffende handelaar.

In de handel spelen nu eenmaal de gemeenschappelijke kosten een aanmerkelijk grotere rol dan in de fabricage. Ik kan zo'n situatie beslist geen ziekteverschijnsel vinden. Sterker uitgedrukt: veel consumptie-artikelen zouden in het geheel niet in de distributie (en dus in de fabricage!) komen, wanneer bovengeschetste commerciële praktijk niet zou kunnen worden toegepast! Trouwens, Groot zelf erkent het bestaan van deze commerciële praktijk, doch kent hier slechts incidentele betekenis aan toe. Hij noemt het in verband met de warenhuizen. Men gelieve echter wel te bedenken, dat de moderne tendenties van parallelisatie en bedrijfsconcentratie in de middenstand bedrijfstypen doen ontstaan, die veel karakteristieken gemeen hebben met het warenhuis.

De remedie.

Al verschillen wij van mening met Groot t.a.v. de appre-

ciatie van sommige prijsverschijnselen, zijn wens naar verbeterde calculatiemethoden en naar, als gevolg daarvan, meer gedifferentieerde marges in de handel, kan ik delen. Maar — en hier bots ik weer tegen Groots opvattingen — hij ziet als enige bron van differentiatie de exacte bepaling en toerekening aan ieder artikel van de eigen distributiekosten. Na het bovenstaande zal het duidelijk zijn, dat zulks in strijd is met het wezen van de handel. In de handel zijn prijzen niet hoog omdat marges hoog zijn, doch wanneer prijzen hoog zijn, kunnen meer distributiekosten aan het betreffende artikel worden toegerekend! Mutatis mutandis geldt hetzelfde t.a.v. lage prijzen en lage marges. De verwerping van het „full-cost”-beginsel van Groot is overigens geheel in overeenstemming met de laatste ontwikkelingen op het gebied van de prijstheorie¹⁾.

De tweede remedie van Groot houdt in een verschuiving naar de fabrikant van een deel der financiële lasten verbonden aan sommige distributieve taken (kosten showroom en etalage, financiering van een ijzeren handelsvoorraad etc.). Op die manier komt dus een deel van de distributiekosten binnen de sfeer en binnen het bereik van de rekenlineaal van de fabrikant te liggen. Hiermede wordt de handel echter louter „zetbaas-distribuant” van de industrie. Een zodanige herverdeling van de lasten en dienovereenkomstige aanpassing van de handelsmarges is alleen mogelijk onder zeer bepaalde omstandigheden, die zich steeds sporadischer gaan voordoen; nl. bij een volkomen waterdichte verticale prijsbinding vanaf fabrikant tot consument.

Dr. Groot stelt — overigens zonder dit te bewijzen — dat bij zijn laatst aanbevolen remedie een winst in sociaal-economisch opzicht moet resulteren, omdat de mogelijk gemaakte margeverlaging in de beroepsmatige handel groter zal zijn dan de stijging van de verkoop- en distributiekosten bij de producent. Indien dit zo zou zijn, dan wijst dit alleen op het bestaan van ongezonde concurrentieverhoudingen onder de aanbieders (producenten), waardoor de totale handelsmarge te groot kon worden. Maar hier heeft de handel dan geen schuld aan en nog minder de handelsmarges.

Slotopmerking.

Men kan zich niet onttrekken aan de indruk, dat Groot

¹⁾ Zie: Dr. J. E. Andriessen: „De ontwikkeling van de moderne prijstheorie”, blz. 168 e.v.

zijn beschouwingen baseert op bepaalde misstanden binnen de sfeer van de handel in merkartikelen met verticale prijsbindingen en naar aanleiding daarvan de wenselijkheid bepleit van een nieuw type van prijsvorming dat

voor alle artikelen zou moeten gelden. Een soort van prijsvorming overigens, die qua mogelijkheden van doorvoering en uitvoerbaarheid eerder thuishoort in een centraal geleide plan-economie dan in onze huidige economische orde. Ik houd mij ervan overtuigd, dat Groot dit laatste beslist niet beoogt met zijn „vrijere” prijsvorming!

NASCHRIFT

Onder artikelen, die vallen onder een verticaal gestructureerde prijsvorming, worden door mij verstaan die artikelen, waarvan door de producent consumentenprijzen, handelsmarges van de detaillist en andere bijkomende condities (als kwantumkortingen e.d.) zijn vastgesteld. Deze artikelen nemen tegenwoordig in de inkomensbesteding van de consumenten een belangrijke plaats in. Voor die artikelen heeft de handel wel een „afzetschepende”, maar geen „prijsvormende” taak te vervullen.

Of de „gemeenschappelijke kosten” in de handel inderdaad groter zijn dan in de fabricage, schijnt mij bij toepassing van juiste methoden van kostenverbijzondering aan twijfel onderhevig. Ook bij de „dienstverlenende” bedrijven is dat vroeger wel verondersteld, maar in de praktische toepassing van de kostenbudgettering in het geheel niet bevestigd.

Dat de handel louter „zetbaas-distribuant” zou worden, als een vergoeding voor de showroom betaald zou worden acht ik niet bewezen. In zeer vele branches is de verscheidenheid van de leveranciers voldoende groot om een „te overwegende” invloed van één bepaalde leverancier te voorkomen.

Zeist.

Dr. A. M. GROOT.

de energiebehoefte stijgt -
beleg in
WERLDENERGIE
het groeifonds
gebaseerd op
wetenschappelijke
prognoses
beurskoers ca f 403,-

(Advertentie)

Efficiency

bespoedigt
Uw contacten
met gegadigden:

★

Indien
Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

NETNUMMER

SPAAR VEILIG - SPAAR VOORDELIG

rente

3¹/₄%

tot f 30.000.-

Breng uw besparingen naar de N. H. M. Onze bank waarborgt u een veilige belegging.

Wij zenden u op uw verzoek of bij ontvangst van de eerste storting van minimaal f 250.- een folder over deze spaarrekening. U kunt ook gireren op de postrekening van een onzer kantoren, onder vermelding „spaarrekening”.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

Kapitaal en open reserves f 126 miljoen

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Leergang Besliskunde (Operations Research)

Besliskunde is een verzamelnaam voor een groep van wetenschappelijke methoden van beslissingsvoorbereiding, waarin de wiskunde een belangrijke rol speelt.

De Statistische Afdeling van de Stichting Mathematisch Centrum organiseert in 1960 een leergang van vier weken, waarin de wiskundige ondergrond en de toepassingsgebieden van de besliskunde uitvoerig worden behandeld.

Gedurende de eerste twee weken wordt een inleiding gegeven tot de statistiek en de wiskunde voor zover deze belangrijk zijn voor de in de derde en vierde week te behandelen besliskundige methoden.

Een gespecialiseerde wiskundige vooropleiding is voor het volgen van de leergang niet vereist.

De kosten van de volledige leergang bedragen f. 2.000 per deelnemer. De eerste week vindt plaats van maandag 7 maart tot en met vrijdag 11 maart 1960.

Men kan zich opgeven bij de Administratie van het Mathematisch Centrum, 2e Boerhaavestraat 49, Amsterdam-O., tel. 020-747272, waar ook alle verdere gewenste inlichtingen kunnen worden verkregen.

thans weekblad

waarmee dit speciaal op de particuliere belegger ingestelde tijdschrift zeer aan actualiteit wint.

Publiceert thans ook 1 x per 14 dagen de koersen van incourante fondsen, verstrekt door de Nederl. Credietbank N.V.

Abonnementen (per jaar f 19,—; per kwartaal f 5,50) kunnen elk kwartaal ingaan en dienen te worden opgegeven bij de Administratie van Bel-Bel, Postbus 42, Schiedam.

ONDERNEMINGEN, die het beste leidende personeel zoeken,

speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek

„VACATURES”

Het aantal reacties, dat deze annonces tot gevolg hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert.

OP HET BUREAU DER INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL TE PARIJS

WORDT GEVRAAGD EEN

JONG NEDERLANDS ECONOOM

voor het verrichten van studies en het schrijven van rapporten over actuele vraagstukken van economische en monetaire politiek.

Candidaat zal tevens de rapporteurs van verschillende commissies ter zijde moeten staan bij het vervaardigen van concept rapporten en resoluties.

Vereisten: volledige academische opleiding, beslist goede studieresultaten (mede in monetaire vakken); liefst enkele jaren ervaring; bij voorkeur in de praktijk verworven vaardigheid in het mondeling en vooral schriftelijk gebruik van de Franse of Engelse taal.

Standplaats Parijs.

Goede salariering overeenkomstig daar bestaande normen.

Gelegenheid voor een sollicitatiegesprek in Nederland.

Discretie verzekerd.

Gelieve schriftelijke sollicitaties met vermelding van levensloop en ervaring in te zenden onder no. 1-1 aan het bureau van dit blad.

HET GOVERNEMENT VAN
NEDERLANDS-NIEUW-GUINEA

vraagt

JONGE ACADEMICI

voor de bestuursdienst. Doctoraal examen vereist. Max. leeftijd 32 jaar. Aanvangssalaris f. 710,—, vermeerderd met toelagen. Uitzending op een hoger salaris is mogelijk, indien over praktische ervaring wordt beschikt. Voorzieningen inzake ziektekosten, buitenlands verlof en pensioen.

Sollicitaties onder letters BB aan de Directie Nederlands-Nieuw-Guinea, Plein 1, 's-Gravenhage.

HET CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK
te 's-Gravenhage, vraagt een

WETENSCHAPPELIJK MEDEWERKER

voor statistische onderzoeken op sociaal-cultureel gebied (o.m. de vrijetijdsbesteding) en de daaraan verbonden research. Vereist: doctoraal examen in de sociale wetenschappen, sociologie of economie (sociologische studierichting). Leeftijd: niet ouder dan 35 jaar. Salaris: f. 500,— tot f. 1.060,— p. m. afhankelijk van leeftijd en ervaring. Schriftelijke soll. onder no. 2631/7188 (in linkerbovenhoek env. en brief) aan het bureau Personeelsvoorziening v. d. Rijksoverheid, Pr. Mauritslaan 1, Den Haag.

GEVESTIGD

het Architectenbureau:

Ir. H. A. WIERENGA b.i.

en

IJ. S. DIJKSTRA

ARCHITECTEN

EMMEN

Veenkampenweg 60 - Telefoon 05910-2637

The TACK Organisation

world's largest personal sales training
organisation vraagt Uw aandacht voor

■ **TACK** — training vertegenwoordigers

een driedaagse cursus in clubverband van circa 25 man. De deelnemers worden uitsluitend getraind in „huw werk en route“.

■ **TACK** — training verkoopleiding:

een tweedaagse cursus in de praktijk van de verkoopleiding en public speaking.

■ **TACK** — training is in eigen industriële bedrijven van de Engelse organisatie ontstaan (1000 man in de produktie) en wordt dagelijks in de eigen verkooporganisatie (150 man) aan de praktijk getoetst (reeds gedurende 25 jaar). Daarom geeft TACK-training onherroepelijk omzetverhoging.

■ **TACK** — publishing - department

a. Alfred Tack schreef de volgende standaardwerken:

- sell your way to success
- 1000 ways to increase your sales
- how to double your income in selling
- professional salesmanship
- successful sales management

b. een wereldpublikatie
Tack magazine for sales management, sales promotion en sales training

■ **TACK** — service - department

alle deelnemers aan de training worden gaarne in de gelegenheid gesteld gratis gebruik te maken van onze service-afdeling ter bespreking van verkoopproblemen.

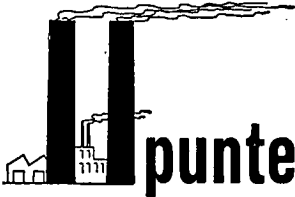
■ **TACK** — AGENTSCHAPPEN zijn over de gehele wereld gevestigd. Alleenvertegenwoordiger Nederland:

NEDERLANDS ORGANISATIE BUREAU

Directie Drs. C. P. H. v. Greuninge
ZEIST. Tel. 0 3404-3491, Kroostweg 208.

TACK tells - TACK sells

Vraag vrijblijvend onze interessante
35 blz. Brochure aan.

punten pleiten

voor Friesland

Friesland koopt u bouwen!

Inlichtingen worden u verstrekt door

de Industrialisatie-raad der Friese kernen, Sophialaan 1, Leeuwarden, tel. 28144-28145

- Ruime keuze uit gevarieerde en goedkope industrieterreinen in: Bergum, Dokkum, Drachten, Harlingen, Heerenveen, Kootstertille (gem. Achtkarspelen), Leeuwarden, Lemmer, Oosterwolde, Sneek, Wolvéga
- Snelle verbindingen via water-, spoor- en snelwegen met IJ-mond, Europoort, Oost-Nederland, N.W.-Duitsland, Scandinavië, enz.
- Grote reserve aan arbeidskrachten, nu en in de komende jaren
- Intelligente en plichtsgetrouwe medewerkers.
- Vooruitstrevende planning, gesteund door de Overheid
- Moderne voorzieningen voor energie en woningbouw
- Eigen zeehaven met ruime capaciteit; directe lijndiensten naar Engeland
- Toeleveringsbedrijven van allerlei aard aanwezig
- Prettig wonen, naar keuze op zandgrond, aan 't water of in de stad
- Aantrekkelijke bouwpremies
- Gunstige ervaring met reeds bestaande industriële ontwikkeling

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

- Prof. P. Hennipman,
- Prof. A. M. de Jong,
- Prof. F. J. de Jong,
- Prof. P. B. Kreukniet,
- Prof. H. W. Lambers,
- Prof. J. Tinbergen,
- Prof. G. M. Verrijn Stuart,
- Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 22,50;
fr. p. post f. 23,60; voor studenten f. 19,—; fr. per post f. 20,10.

★

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgever

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

KONINKLIJKE DOBBELMAN N.V.

Nijmegen

zoekt een

Topfunktionaris

met academische opleiding

Gedacht wordt aan een commercieel denkend ekonoom, eventueel economisch geschoold jurist van 30-40 jaar, met ervaring in het bedrijfsleven en belangstelling voor vraagstukken van economische en organisatorische aard.

De werkring biedt aantrekkelijke perspectieven voor iemand, die bereid is zich grondig in te werken in de problematiek van het bedrijf en daarna in staat is op tactische wijze leiding te geven aan de voornaamste stafafdelingen en deze te coördineren.

Eigenhandig geschreven brieven onder vermelding van leeftijd, opleiding en ervaring, die strikt vertrouwelijk worden behandeld, kunnen worden gericht aan de President-directeur.

Verwacht wordt, dat gegadigden bereid zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

CENTRAAL BEHEER

ONDERLINGE VERZEKERINGEN VOOR HET BEDRIJFSLEVEN.

WET - RISICO

Motorrijtuigverzekering: w.a.-dekking voor alle motorrijtuigen
f. 500.000,- per gebeurtenis

Bedrijfs-w.a.-verzekering.

Ongevallenverzekering voor inzittenden van personenauto's.

BRAND - RISICO

Brand- en bedrijfsschadeverzekering voor industriële en
andere objecten. Belangrijke besparingen op de premie.

Verzekerd bedrag ruim 2 miljard gulden.

MOLEST - RISICO

Molestverzekering: ingeschreven bedrag ruim 7 miljard gulden.

Stormverzekering: verzekerd bedrag ruim 1 miljard gulden.

VERVOER - RISICO

Transportverzekering van goederenzendingen in binnen-
en buitenland.

PENSIOEN - RISICO

Ouderdoms-, weduwen-, wezen- en invaliditeitsverzekering van
werknemers. Verzekerd bedrag ruim 1 miljard gulden.

Belegd vermogen 280 miljoen gulden.

Singel 126-130, Amsterdam-Centrum

Sluit uw verzekering bij de

Algemeene Friesche Levensverzekering-Maatschappij

VEREENIGING VAN LEVENSVERZEKERING EN LIJFRENTÉ
„De Groot-Noordhollandsche van 1845”

Algemeene Friesche Brandverzekering-Maatschappij N.V.

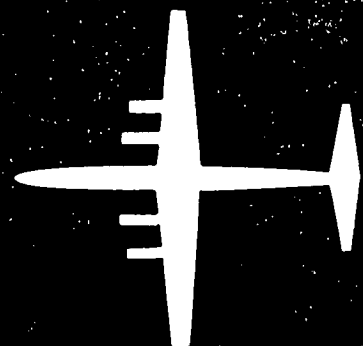
LEEWARDEN, BURMANIAHUIS

AMSTERDAM, VAN BRIENENHUIS

ROTTERDAM - DEN HAAG - UTRECHT - GRONINGEN - HENGELO - HAARLEM

**LAAT UW
REISBUREAU HET
U VOORREKENEN:**

**VLIEGEN IS
GOEDKOPER
DAN U
DENKT!**

KLM